

ספר השירים

על השער האחורי של העטיפה מצוטט מבקר צעיר, הסבור כי שדה הינו משורר שאינו מגויס "לשירותה של אידיאולוגיה מוסדית כלשהי, זרם ספרותי או אופנה". מסתבר מכאן כי כל משוררינו האחרים משרתים הם ואילו שדה הינו אדון יחידי על שירתו העצמנית, הצומחת "מן החיים עצמם". דומה כי הגדרה זו לוקה בפגם גדול. דווקא שדה הוא משרתה של אידיאולוגיה, או מוטב—של תפיסת-עולם בלתי-משתנה הכופה עצמה על סיפוריו, שי" ריו ורשמיהםסע שלו. הריהו המשורר המאמין בייעודה של השירה כאקט של קדושה. הוא נצמד בכל און אל פילוסופיית-החיים שלו וצומזו ממנה, לא מן החיים עצמם. כל משמ" עותם של חיים אלה, הנגלים לעיני שדה, באה להם מתוך השקפת-העולם המסוגרת וההדוקה, שספק אם ההגדרה "דתית" מתאימה להם. מכלי-מקום, ייחודו של שדה הוא בהשקפת העולם אותה משרתת כתיבתו וברדר הביטוי השירי התואמת להפליא השקפה זו.

"אכן מהו האדם, מהו האדם! והעולם מהו! / ישימון" קרח אינופני הוא העולם, ודרך היינו עליו / רק חוט של דם" ("ייעד המשורר"). כל שירתו של שדה מבקשת להשיג את "פשר כוונת האלוהים / אודות קיומו האישי והלא-נשנה של האדם", זוהי, אפוא, שירה "על מצבו של האדם", בין לידה ומוות, בין חיים וחלים, בין ראשית ואחרית, בין נגלה ונסתר. בשמתו, רוח חייו, של האדם, מה פשר מעשיה עליי-אדמות? "על האדמה המרחפת / רובצת היא בעלטה. / במערב גוטה שמש-לידחה, / במזרח עולה סהר-מותה. / היא שותקת. רק לרגעים / תיליל מול המזרות. / יש אשר את עצמה תשוך, או האש תמלמל ומירוח" ("על

מצבו של האדם"). שיר מגובש ורבי-עצמה זה מביא את תשובתו של פנחס שדה לשאלה. פילוסופיית-החיים-והמוות היא שילוב של מחשבה מיסטית, דמות-עולם מיתולוגית ות-פיסת-עולם ניטשיאנית כמעט. יכול הקורא להתמרד נגד שילוש זה, אך אין הוא יכול שלא להתרשם מן הריכוז והתמציתיות.

שירי שדה דומים ליהלום המסוגל לחתוך כל מתכת יכל מגן ולחדור עד לב הבשר, אל אימת קיומו הארעי של האדם, אל אפסי היכולת להבין. "אף החכם מכל אדם / לא יוכל הבן מהו גרגר חול", והמשורר שדה, שלא כמו בייכוח עם שר-החץ בחלום, אינו מתקשה לענות ואינו "כאישי אשר יגמגם"; תשובתו מצויה עמו לפרש את הנסתר ולתת ביטוי להד העמום המתנגב לתוך חיי האדם האחד מן הנסתר חכר-הפשר. וגם את פת' רינו אחד, הנה דרך הצגת השאלה והצבת הפתרון—יש בהן תמיד איכות סגולית ואל-כימיה נדירה של פאתטיות, השלמה, כוח וצבעוניות.

אסופת השירים של פנחס שדה, הכוללת שי" רים שכתב מאז 1947 ועד 1970, מצביעה על עקיבות והשתכללות. מה שיש לשדה לומר הוא בעל ייחוד בשירה העברית. ייחוד זה דחק אותו אמנם לקרן-זווית של השירה הלאימית-הישראלית ואף לקרן-זווית של שירת החוויה האישית, משום שהחוויה האי-שית של שדה אינה עשויה על-הרוב לדבר אל הקורא הרגיל, אלא אם כן הוא "הימו מיסטיקוס" כשדה עצמו. אך זוהי שירה בעלת סגולות ייחודיות ונדירות הראייה למירב תשומת-הלב וההערכה.

ז. ש.

פולמוס היין

בנימין גלאי הולך לפי דרכו המיוחדת—עירי בוב ישן וחדש בלשון העברית, מתוך שימוש

• בנימין גלאי: פולמוס היין בחצר ארמילוס ה'XVII' עלך פיליפ (ציורים וקולאזים: אמציה כץ); הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1969; 54 עמ'.

• פנחס שדה: ספר השירים; הוצאת שוקן, 1970; 175 עמ'.